

1966. évi Berettyói árvíz eseményei

Az 1966-os árvíz a szakirodalomban „jeges árvíz”-ként ismert. A decemberben és januárban lehullott jelentős mennyiségű csapadékot erős januári lehűlés követte, amelynek hatására a Körösök teljes szélességükben befagytak, és számottevő vastagságú, összefüggő jégpáncél alakult ki. A jégvastagság a Fekete-Körösön átlagosan 12 cm, a Fehér-Körösön 19 cm, a Sebes-Körös középső szakaszán 14–17 cm, míg a Berettyón 20–25 cm volt.

Február elején hirtelen felmelegedés és újabb csapadék érkezett, amely gyors árhullámokat indított el. A Berettyón levonuló árhullámot különösen veszélyessé tették a kialakuló jégtorlaszok. Az olvadás és a növekvő vízhozam hatására a jégtáblák feltorlódtak a mederben, akadályozva a szabad lefolyást. Ez a víz gyors felduzzadását és a vízszint meredek emelkedését eredményezte.

Az első tetőzés idején, a szeghalmi Szabadság híd felett kialakult jégtorlasz következtében a Kálló-csatorna betorkollása feletti szakaszon mindkét parton mindössze 10 cm-rel maradt a vízszint a töltéskorona alatt. A torlasz felszámolására robbantásos beavatkozást alkalmaztak. Az alsóbb szakaszokon a jég továbbra is akadályozta a levonulást, különösen a hidak környezetében torlódott fel, visszaduzzasztva a folyót. A kezdeti robbantások nem hoztak azonnali eredményt.

A Berettyó vízszintje így hirtelen emelkedett, ami több helyen töltésszakadáshoz, illetve a védvonalak meghágásához vezetett, és kiterjedt elöntéseket okozott. A jégtorlasz mögött megemelkedett vízszint mindkét oldalon meghaladta a töltéskorona szintjét. A bal parton (a TIVIZIG működési területén) 1966. február 9-én 21:30-kor töltésszakadás következett be. A jobb parti védtöltésen (KÖVIZIG területén) a 13–15 km közötti szakaszon nyolc helyen történt töltésmeghágás 5–20 cm-es magasságban, fél-háromnegyed órás időtartamban.

A bal parti töltésszakadás során kiáramló vizet a Kutas-csatorna jobb oldali védőgátja tartotta vissza Szeghalomtól Darvasig, így mintegy 6–7000 hold mezőgazdasági terület és néhány tanya került víz alá. A jégtorlaszok sikeres robbantását követően az árhullám levonulása szabaddá vált, aminek köszönhetően Szeghalom és Füzesgyarmat lakott területei megmenekültek a súlyosabb elöntéstől.

1966. évi Berettyói árvíz képekben

A fényképek Dr. Dunka Sándor – Dr. Papp Ferenc: *A Berettyó vízgazdálkodásának és jeges árvizének története* című könyvből, valamint a Nemzeti Fotóarchívum gyűjteményéből (utolsó két kép) származnak.

Február 10-én a szakadás után a víz már jégmentes és nagymennyiségben zúdul ki az öblözetbe

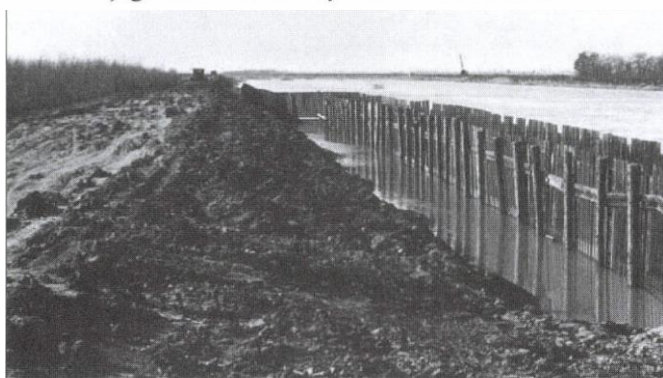
Jégtorlasz a darvasi vízmércénél 9-én 12:30 órakor

Felvétel a töltésszakadás alatt. A megrongált töltésen jégtáblák maradványai II. 10-én délelőtt

A torlódoó jég rongálja a rézsűt, II. 9-én 13:00 órakor a darvasi őrház előtt

A szakadás helyén a helyreállított töltés február 18-án 12:30 órakor

Levonuló jég a szeghalmi közúti hídnál

1966. évi Fehér- és Fekete-Körös árvízi eseményei

A Fehér-Körös jobb parti védtöltése 1966. február 11-én, magyar idő szerint 21:20-kor, román területen, a 20,4 km szelvényben szakadt át. A román vízügyi szervek 23:50-kor értesítették a KÖVIZIG-et a történetekről.

A védelemvezetés azonnal javaslatot tett a Fehér- és Fekete-Körös által közrefogott, úgynevezett delta-terület teljes kiürítésére, valamint a védekezési munkák megszervezésére. A tényleges munkálatok február 12-én kezdődtek meg közérő és a honvédségi alakulatok bevonásával, a lokalizációs töltésen és a Gyulavári körtöltésen. A belvízi helyzet jelentősen nehezítette a munkavégzést.

A romániai szakadáson keresztül érkező árvízi víztömeg február 13-án 0:30-kor érte el a lokalizációs töltést, ahol a vízszint folyamatosan emelkedett. Sarkadról, Dobozról, Elekről, Kétegyházaról, Gyuláról és Gyulaváriból 1700 embert mozgósítottak, akik a lokalizációs töltés jelentős megemelésén dolgozott. Az ártározás hatására 02.14-én az esti órákban a lokalizációs töltés 6–7 méter szélességben átszakadt, majd a szakadás mintegy 40 méterre szélesedett. Az első átszakadást további négy követte, így az áradás megkezdte a Fehér- és Fekete-Körös által határolt, mintegy 8400 hektár kiterjedésű delta-terület elöntését.

A víz levezetése érdekében február 17-én robbantással és földmunkagépekkel 30–50 méter szélességben megnyitották a Gyula–Sarkad közúti és vasúti töltést.

A deltába betört víztömeg visszavezetésére a Fekete-Körös bal parti töltését két helyen – a 6280 fkm-nél (felső átvágás) és az 1025 fkm-nél (alsó átvágás) – nyitották meg 1966. február 18-án. A vízvisszavezető átvágásokat a Fekete-Körösön március 19–28., illetve március 26.–április 11. között állították helyre.

Légifelvételek alapján a romániai szakadáson betört víztömeg nagyságát mintegy 130 millió m³-re becsülték. A Fekete-Körös felső átvágásán keresztül 27,3 millió m³, az alsó átvágáson 55,9 millió m³ víz került visszavezetésre gravitációs úton. Szivattyúzással további 21,8 millió m³ vizet emeltek vissza a folyókba.

Bár az 1966-os árvíz nem érte el a század legpusztítóbb árvizeinek – például az 1970-es eseményeknek – a mértékét, mégis jelentős területeket öntött el a Körösök és a Berettyó mentén, több település életét befolyásolta, és rendkívüli védekezési erőfeszítéseket igényelt.

Az esemény fontos hidrológiai és műszaki tanulságokkal szolgált. Rávilágított arra, hogy az árvízvédelem nem merülhet ki a töltések magasításában: szükség van vésztározók, árvízcsökkentő létesítmények és komplex védekezési stratégiák kialakítására, valamint a határon átnyúló vízgazdálkodási együttműködés megerősítésére.

*A leírást az 1966. évi árvízi jelentés és a Békés Megyei Népújság alapján összeállította:
Schriffert András*

1966. évi Fehér- és Fekete-Körös árvíz képekben

A fényképek KÖVIZIG archívumából származnak.

